

№ 330210014638844

საქართველოს უზენაესი სასამართლო

გ ა ნ ჩ ი ნ ე ბ ა

საქართველოს სახელით

საქმე №ას-509-509-2018

2019 წელი

№ას-509-509-2018 მ-----ე

5 აპრილი,

ქ.თბილისი

სამოქალაქო საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:

ბესარიონ ალავიძე (თავმჯდომარე, მომხსენებელი)

მოსამართლეები:

ეკატერინე გასიტაშვილი, პაატა ქათამაძე

სხდომის მდივანი – ლელა სანიკიძე

კასატორი – მ----- მ-----ე (მოსარჩელე)

მოწინააღმდეგე მხარე – პ----- გ-----ი, გ---- მ-----ე, სს „ბ-----
-ას“ უფლებამონაცვლე სს „თ-----ი“ (მოპასუხე)

წარმომადგენელი _ ა----- გ-----ი, ა-- ნ-----ი

გასაჩივრებული განჩინება – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს
სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 11 იანვრის განჩინება

კასატორის მოთხოვნა – გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება
და ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის დაკმაყოფილება

დავის საგანი – ზიანის ანაზღაურება აქციების ღირებულების
კომპენსაციის სახით და მიუღებელი შემოსავლის (დივიდენდის) დაკისრება

აღწერილობითი ნაწილი:

1. მოსარჩელის მოთხოვნა და სარჩელის ფაქტობრივი საფუძვლები:

1.1. მ-----მ-----ემ (შემდგომში – მოსარჩელე, აპელანტი ან კასატორი) სარჩელი აღძრა სასამართლოში პ-----გ-----ის, გ-----მ-----ისა და სს „ბ-----ას“ (შემდგომში – პირველი, მეორე და მესამე მოპასუხე, მესამე მოპასუხის უფლებამონაცვლე სს „თ-----ი“, ერთად წოდებული, როგორც მოპასუხეები ან მოწინააღმდეგე მხარეები) მიმართ და მოითხოვა პირველი და მესამე მოპასუხისათვის აქციათა ღირებულების კომპენსაციის სახით 14 424,30 ლარის, მიუღებელი შემოსავლის – 9 225 381,60 ლარის სოლიდარულად დაკისრება, ხოლო მეორე და მესამე მოპასუხისათვის მიუღებელი დივიდენდის სახით 92 722,80 ლარის, გაუნაწილებელი მოგებიდან წილის – 5 025 152,7 ლარის, ასევე, ამ თანხების დაყოვნების გამო, მიუღებელი შემოსავლის – 59 551,50 ლარისა (დივიდენდის მოთხოვნის ნაწილში) და 3 213 842,4 ლარის (გაუნაწილებელი მოგებიდან წილის მოთხოვნის ნაწილში) სოლიდარულად დაკისრება.

1.2. სარჩელი ემყარება შემდეგ ფაქტობრივ გარემოებებს: მოსარჩელის მეუღლე, ო-----მ-----ე იყო მესამე მოპასუხის დამფუძნებელი, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი და 2004 წლის მდგომარეობით ფლობდა ბანკის აქციათა 12,29%-ს (ნომინალური ღირებულებით 860 400 ლარი). ო.მ-----ე გარდაიცვალა 2005 წლის 27 თებერვალს. მოსარჩელის მიერ სამკვიდროს მიღების შემდეგ გაირკვა, რომ 2015 წლის თებერვალში პირველმა მოპასუხემ უკანონოდ, კომპენსაციის გადახდის გარეშე, მიისაკუთრა მოსარჩელის მამკვიდრებლის კუთვნილი 4 988 აქცია (ბანკის აქციების 7,13%), ხოლო მეორე მოპასუხემ – 3 192 აქცია (ბანკის აქციების 4,56%). აქციათა მართლსაწინააღმდეგოდ მისაკუთრება გამოიხატა იმაში, რომ მოსარჩელის მამკვიდრებელსა და მოპასუხეებს შორის აქციათა ამა თუ იმ ფორმით გადაცემის შესახებ შეთანხმება არ შემდგარა (მეორე მოპასუხე მოსარჩელის ოჯახთან დაახლოებული პირი და ბანკის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი იყო. 2005 წლის თებერვალში, ო.მ-----ის გარდაცვალების შემდეგ, ამ უკანასკნელმა აცნობა მოსარჩელეს, რომ მისი მეუღლე გარდაცვალების დროისათვის აქციებს აღარ ფლობდა, მან ისინი გაასხვისა და აღარ წარმოადგენდა ბანკის აქციონერს. მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობის გათვალისწინებით, მოსარჩელე ენდო მეორე მოპასუხეს და არც 2005 წელს და არც შემდგომ მას აქციების თაობაზე პრეტენზიის გაცხადების საფუძველი არ გააჩნდა. 2012 წელს, მას შემდეგ, რაც ოჯახს მატერიალურად გაუჭირდა, მოსარჩელემ დახმარებისთვის მიმართა გარდაცვლილი მეუღლის ყოფილ პარტნიორებს, რომლებმაც ურჩიეს, გაერკვია ბანკში კუთვნილი აქციების გასხვისების კანონიერების საკითხი. 2013 წლიდან მოსარჩელემ დაიწყო ინფორმაციის შეგროვება და გაარკვია, რომ არ არსებობდა

აქციათა გასხვების ხელშეკრულება, სხვა აუცილებელი დოკუმენტები, ვერც მეორე მოპასუხემ გასცა მოსარჩელეს დამაჯერებელი პასუხები, შესაბამისად, მოსარჩელეს მოთხოვნის უფლება წარმოეშვა არა 2005 წელს, არამედ – 2013 წელს, ამ ფაქტს ვერ გააქარწყლებს საქმეში წარმოდგენილი საგაზეთო სტატიები, სადაც მოსარჩელე საუბრობს ზოგადად მეუღლის აქტივებზე და არა მოპასუხე ბანკში არსებულ აქციებზე), აქციების გადაცემა (რეგისტრაცია) მესამე მოპასუხის ხელშეწყობით, ბანკის შიდა რეგისტრატორის მეშვეობით განხორციელდა, რასაც საფუძვლად კანონის მოთხოვნათა დარღვევა, ასევე, გაყალბებული დოკუმენტაციის გამოყენება დაედო. ამ გზით საკუთრების უფლების გადაცემამ კი, მოსარჩელეს მიაყენა ზიანი. საქართველოს ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე განთავსებული ინფორმაციით ირკვევა, რომ პირველმა და მეორე მოპასუხემ შეძენილი აქციები გაასხვისეს მესამე პირზე და აღარ წარმოადგენენ აქციონერებს, რაც ქონების მოსარჩელისათვის საკუთრებაში დაბრუნებას გამორიცხავს, შესაბამისად, მოსარჩელეს უფლება აქვს, პირველ და მეორე მოპასუხეს მოსთხოვოს აქციების ღირებულების კომპენსაცია, ასევე, ზიანის ანაზღაურება მიუღებელი შემოსავლის სახით. ეროვნული ბანკის ვებგვერდზე არსებული ფინანსური ანგარიშგების საფუძველზე მოსარჩელის მიერ ჩატარებული აუდიტორული კვლევით დგინდება, რომ 2014 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით მესამე მოპასუხის წმინდა აქტივები და მისი, როგორც საწარმოს, ღირებულება 202 311 000 ლარს შეადგენდა, ამ ღირებულების 7,13% და 4,56% სასარჩელო მოთხოვნის ოდენობას შეადგენს, შესაბამისად, მოპასუხეებს სოლიდარულად უნდა დაეკისროთ მოთხოვნილი თანხის გადახდა, რაც შეეხება მიუღებელ შემოსავალს, როგორც განაწილებული დივიდენდის თანხას, ამ შემთხვევაში, მოთხოვნა მესამე მოპასუხის მიერ მიწოდებულ ინფორმაციას ეყრდნობა, საიდანაც ირკვევა, რომ 2005 წლიდან დივიდენდი აქციონერებზე მხოლოდ ერთხელ გაიცა 1 305 955 ლარის ოდენობით. ამ თანხის 7,13% და 4,56% ასევე სოლიდარულად უნდა დაეკისროთ მოპასუხეებს, გარდა ამისა, ბანკის გაუნაწილებელმა მოგებამ 2014 წლის ბოლოსათვის 70 479 000 ლარი შეადგინა. თუ აქციები მოსარჩელის საკუთრებიდან მართლსაწინააღმდეგოდ არ გავიდოდა, მოსარჩელე მიიღებდა გაუნაწილებელი თანხის შესაბამის პროცენტს (7,13% და 4,56%), რაც ასევე სოლიდარულად ეკისრებათ მოპასუხეებს.

2. მოპასუხეების პოზიცია:

2.1. პირველმა და მეორე მოპასუხემ მოთხოვნის გამომრიცხველი/განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებელი წარადგინეს და განმარტეს, რომ მოსარჩელის მამკვიდრებელს 2004 წლისათვის მოპასუხე ბანკში მართლაც გააჩნდა აქციათა 12,29%, თუმცა მოსარჩელის მტკიცება,

რომ აქციათა პირველ და მეორე მოპასუხეზე გადაცემა კანონსაწინააღმდეგოდ განხორციელდა და ამ უკანასკნელებმა მართლსაწინააღმდეგოდ მიითვისეს ისინი, არასწორია. ო-----მ-----ესა და მოპასუხეებს შორის შემდგარი გარიგების საფუძველზე პირველმა მოპასუხემ შეიძინა აქციათა 4,56%, ხოლო მეორე მოპასუხემ _ 7,13%. სინამდვილეს არ შეესაბამება სარჩელში გადმოცემული გარემოება იმის შესახებ, რომ ბანკის მემორიალურ ორდერზე არ არის გამსხვისებლის ხელმოწერა, რადგანაც საქმეში არსებული მტკიცებულებებით (ბანკის 10.12.2004წ. სამეთვალყურეო საბჭოს სხდომის #112 ოქმით, ო.მ-----ის 20.01.2005წ. განცხადებით, დამოუკიდებელი რეგისტრატორის ჩანაწერით (რომლის თანახმადაც ო.მ-----ის 15.02.2005წ. განცხადებით დამოუკიდებელმა რეგისტრატორმა ლ.ნ-----ამ 4 988 აქცია გადაუფორმა პ.გ-----ს, 3 192 აქცია _ გ.მ-----ეს, ხოლო 424 აქცია _ წ-----ს. აღნიშნულთან დაკავშირებით შედგა გადასაცემი განკარგულებები #30, #31, #32 და მათ ხელს აწერენ ო.მ-----ე და ლ.ნ-----ა. გადასაცემი განკარგულებები რეგისტრირებულია დამოუკიდებელი რეგისტრატორის ჟურნალში და ცვლილება იქნა შეტანილი შესაბამის სერტიფიკატებში. ბანკის საბუღალტრო დოკუმენტაციაში 22.02.2005წ. დამოუკიდებელი რეგისტრატორის სამსახურებრივი ბარათის საფუძველზე, ცვლილებები აისახა ბანკის აქციონერთა სიაში)), მათ შორის, მოსარჩელის შუამდგომლობის საფუძველზე გამოთხოვილი სისხლის სამართლის საქმის მასალებით დგინდება ო.მ-----ის მხრიდან ბანკის აქციათა 12,29%-ის გასხვისება და ამ აქციების მოპასუხეების მიერ შეძენა, რომელიც მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად განხორციელდა. საქართველოს ეროვნული ბანკის 2015 წლის 27 ოქტომბრის წერილობითი პასუხის თანახმად, 2004-2005 წლებში არ იყო დადგენილი რაიმე სპეციალური ფორმა ბანკის აქციონერთა შორის აქციების გასხვისებისათვის, აღნიშნული რეგულირდებოდა იმ წლებში მოქმედი „კომერციული ბანკების შესახებ“ და „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონების შესაბამისად. გარიგების ნამდვილობის საფუძველს ქმნის პირველი მოპასუხის საბანკო ამონაწერში არსებული ინფორმაცია მნიშვნელოვანი თანხების მობილიზაციის თაობაზე, მოპასუხე ბანკის სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარის 2004 წლის 29 დეკემბრის მიმართვა საქართველოს ეროვნული ბანკის ვიცე-პრეზიდენტის სახელზე, სადაც გადმოცემულია პირველი მოპასუხის მიერ მნიშვნელოვანი წილის შეძენის განზრახვა, ასევე, ეროვნული ბანკის თანხმობა აღნიშნულზე, ისევე, როგორც მეორე მოპასუხის სავალუტო ანგარიშებზე თანხების მობილიზაცია აქციათა შესაძენად, რაც შემდგომ განხორციელდა. პირველი და მეორე მოპასუხე დღეისათვის ბანკის აქციონერები აღარ არიან. მოსარჩელის მიერ მოთხოვნილი თანხები იმდენად დაუსაბუთებელია, რომ სარჩელის დაკმაყოფილებას მხოლოდ ეს ფაქტიც კი გამორიცხავს. მოპასუხეთა განმარტებით, სასარჩელო მოთხოვნა

ხანდაზმულობა, 2006 წელს ბანკის საკონტროლო პაკეტი ფრანგულმა საფინანსო ინსტიტუტმა შეიძინა, რა დროსაც მოსარჩელეს შესაძლებლობა ჰქონდა, განეცხადებინა პრეტენზია. გაზეთ „ქ-----ისათვის“ მოსარჩელის მიერ მიცემული ინტერვიუდან დასტურდება ის ფაქტი, რომ აქციათა გასხვისების ფაქტი მისთვის იმთავითვე იყო ცნობილი. ჟურნალისტის შეკითხვაზე, 10 წლის განმავლობაში რატომ არ მიმართა მოსარჩელემ სამართალდამცავ ორგანოებს, მოსარჩელე პასუხობს, რომ ეშინოდა, რადგან არავინ ედგა გვერდში, თუმცა საქმეში არ მოიპოვება მტკიცებულება, რომელიც მოსარჩელისათვის უფლების დაცვაში ხელშეშლას დაადასტურებდა, ამდენად, სარჩელი ხანდაზმულია;

2.2. სარჩელის წინააღმდეგ მესამე მოპასუხემაც მოთხოვნის გამომრიცხველი/განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებელი წარადგინა და განმარტა, რომ მოსარჩელის სამკვიდრო მასაში სადავო აქციები არ შედიოდა, რადგანაც 2005 წელს ო.მ-----ესა და პირველ და მეორე მოპასუხეს შორის დადებული გარიგების საფუძველზე, ქონება გადაეცა ამ უკანასკნელებს. გადაცემის ნამდვილობა, ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2010 წლის 11 თებერვლის #----- ბრძანების მე-7 პუნქტის შესაბამისად, დარეგისტრირდა დამოუკიდებელ რეგისტრატორთან შესაბამისი ჩანაწერით. ბანკის დოკუმენტაციაში შეტანილ იქნა ცვლილებები, ისევე, როგორც ეროვნულ ბანკს ეცნობა აქციონერთა შეცვლილი სიის თაობაზე. ამასთან, ბანკს არ გააჩნია მხარეებს შორის დადებული გარიგება მისი შენახვის აუცილებლობის არარსებობის გამო. მესამე მოპასუხის განმარტებით, იგი მოცემულ საქმეში არასათანადო მხარეა, ასეც რომ არ იყოს, სასარჩელო მოთხოვნა ხანდაზმულია.

3. პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი:

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2016 წლის 30 მარტის გადაწყვეტილებით, სარჩელი უარყოფილ იქნა.

4. აპელანტის მოთხოვნა:

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა მოსარჩელემ, რომლითაც მისი გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით, სარჩელის დაკმაყოფილება მოითხოვა.

5. გასაჩივრებული განჩინების სარეზოლუციო ნაწილი:

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 11 იანვრის განჩინებით სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა, ხოლო, გასაჩივრებული გადაწყვეტილება დარჩა უცვლელად.

6. კასატორის მოთხოვნა:

სააპელაციო სასამართლოს განჩინება საკასაციო წესით გაასაჩივრა აპელანტმა, მოითხოვა მისი გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილებით, სარჩელის დაკმაყოფილება.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი:

საკასაციო სასამართლომ მოისმინა მხარეთა ახსნა-განმარტებები, შეისწავლა საქმის მასალები, შეამოწმა გასაჩივრებული განჩინების დასაბუთებულობა, საკასაციო საჩივრის საფუძვლები და მიიჩნევს, რომ იგი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

1. გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების ფაქტობრივი და სამართლებრივი დასაბუთება:

1.1. საკასაციო სასამართლოს შეფასების საგანს წარმოადგენს მოსარჩელის მოთხოვნის კანონიერება, რომელიც გამომდინარეობს მისი მამკვიდრებლის მფლობელობაში ადრე არსებული აქციების გასხვისებიდან. გასაჩივრებული განჩინებით სააპელაციო პალატამ სარჩელის საფუძვლიანობა იმ დასაბუთებით უარყო, რომ მოსარჩელის მამკვიდრებელსა და მოპასუხეებს (პირველ და მეორე მოპასუხე) შორის აქციათა გასხვისების თაობაზე ნამდვილი ნების ფარგლებში დაიდო ნასყიდობის ხელშეკრულება (სკ-ის 477-ე მუხლი), სასარჩელო მითხოვნა მიმართული იყო ნასყიდობის საფასურის გადახდისკენ (სკ-ის 477.2 მუხლი), ვინაიდან მოსარჩელეს საზღაურის მოთხოვნის უფლება 2005 წლის 27 თებერვლიდან წარმოეშვა, ხოლო სარჩელი აღძრულია 2014 წლის 5 ნოემბერს, სამოქალაქო კოდექსის 144-ე მუხლის შესაბამისად, მოპასუხე უფლებამოსილი იყო, უარი განეცხადებინა მოთხოვნის შესრულებაზე.

1.2. საკასაციო სასამართლო სარჩელის ფაბულისა და მხარეთა ახსნა-განმარტებების მოსმენის შედეგად მიიჩნევს, რომ სახეზეა გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების აბსოლუტური საფუძველი. ამ თვალსაზრისით, პალატა განმარტავს, რომ საკასაციო წესით მართლმსაჯულების განხორციელებისას გასაჩივრებული გადაწყვეტილების კანონიერება მოწმდება ორი მიმართულებით: სასამართლო უპირველესად ამოწმებს, ხომ არ ვლინდება გადაწყვეტილების გაუქმების აბსოლუტური საფუძვლები, რომლებიც მოცემულია სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლში, ხოლო ამ საკითხის უარყოფითად გადაწყვეტის შემთხვევაში, შეფასებას ექვემდებარება კასატორის პრეტენზიების დასაბუთებულობა, ამ გარემოებათა ჩამონათვალი კი, რეგლამენტირებულია ამავე კოდექსის 393-ე მუხლში. მოცემულ შემთხვევაში, სწორედ სამოქალაქო საპროცესო

კოდექსის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული წინაპირობებია სახეზე, კერძოდ, მიღებული განჩინება იმდენად დაუსაბუთებელია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია. ამ გარემოებიდან გამომდინარე, პალატა საკასაციო პრეტენზიათა დეტალურ კვლევას არ შეუდგება, ვინაიდან შეუძლებელია, მათ ფარგლებში შემოწმდეს ქვემდგომი სასამართლოს მიერ გამოტანილი დასკვნების სისწორე, არამედ, ყურადღებას გაამახვილებს დავის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე რამდენიმე თეორიულ და პრაქტიკულ საკითხზე.

1.3. უპირველეს ყოვლისა, საკასაციო სასამართლო შეეხება საქმის მომზადების ეტაპს, რომელიც დავის სწორად და სამართლიანად გადაწყვეტის უმთავრეს წინაპირობას წარმოადგენს. ამ მხრივ უნდა აღინიშნოს სარჩელისა და შესაგებლის ფორმალური გამართულობის საკითხი. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე და 201-ე მუხლები ადგენს იმ წინაპირობებს, თუ რას უნდა პასუხობდეს დავის დაწყების დროისათვის სარჩელი და შესაგებელი, ამავე კოდექსის 183-ე მუხლის საფუძველზე, სასამართლოს კანცელარია ამოწმებს მხოლოდ სარჩელის შესაბამისობას ამ მოთხოვნებთან იმგვარად, რომ შინაარსობრივი გამართულობის საკითხის ამ ეტაპზე გამორკვევას არ ითვალისწინებს კანონი. რეგისტრირებული სარჩელის მიღებას კი, წყვეტს პირველი ინსტანციის მოსამართლე, თუმცა მიღების ეტაპზე ასევე არ განიხილება სარჩელის არსებითი მხარე, არამედ, სასამართლო ხელმძღვანელობს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 184-ე და 186-ე მუხლებით და იმის მიხედვით, აკმაყოფილებს თუ არა რეგისტრირებული სარჩელის შინაარსობრივი მხარე საპროცესო წესებს, განიხილავს მისი მიღების ან მიღებაზე უარის თქმის საკითხს. იმ შემთხვევაში, როდესაც სარჩელი გადალახავს ზემოხსენებულ ბარიერებს, დღის წესრიგში დგება საქმის არსებითად განხილვისათვის მომზადების ეტაპი, რომელიც, როგორც ითქვა, დავის სწორად გადაწყვეტის ფუნდამენტია. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 203-ე-206-ე მუხლები ადგენენ იმ საპროცესო ბერკეტებს, რომლებიც უნდა განკარგოს მოსამართლემ, რათა არსებითად განხილვის ეტაპზე ეფექტიანად განახორციელოს მართლმსაჯულება. უპირველესად, რაც ამ ეტაპზე მოწმდება, არის მითითების ტვირთი, კერძოდ, მოსამართლე განსაზღვრავს, გადმოცემული ფაქტებიდან გამომდინარე, თუ რისი მიღწევა სურს მოსარჩელეს და მოიძიებს მისი მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმას, ხოლო, მას შემდეგ, რაც ცხადი გახდება მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი, უნდა შემოწმდეს, სარჩელში მითითებული იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტები და ამ ნორმის წინაპირობები, უფრო კონკრეტულად, მოსარჩელე გადმოსცემს

თუ არა ყველა ფაქტს, რომელთა დადასტურებისა და მოძიებული სამართლებრივი საფუძვლის სუბსუმირება იურიდიულად ამართლებს სარჩელს (მითითების ტვირთი). იმ შემთხვევაში, თუკი სარჩელი ფორმალურად გაუმართავია, სასამართლოს შეუძლია, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 203-ე მუხლის შესაბამისად, დააზუსტებინოს მხარეებს ფაქტები, მიიღოს მათი შემავსებელი განმარტებები და სხვა, ვინაიდან ამგვარი საპროცესო მოქმედების განუხორციელებლობა, ამავე კოდექსის 83.3, 201.4 და 219.1 მუხლების შესაბამისად, საქმის არსებითად განხილვის ეტაპზე მხარეებს ართმევს დამატებითი გარემოებების წარდგენის უფლებას. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სარჩელის ფორმალური გამართულობის საკითხის დაძლევის შემდგომ დღის წესრიგში დგება მოპასუხის შედავების არსებითობის საკითხი, კერძოდ, უნდა გამოირკვეს, მოთხოვნის განმაპირობებელ რომელ ფაქტებს ხდის სადავოდ მოპასუხე და ამის შესაბამისად განისაზღვრება მტკიცების საგანი, რომელშიც მხოლოდ სადავო ფაქტები შედის, იმის მიხედვით კი, თუ რა წარმოადგენს დადასტურების ობიექტს, სასამართლო ხელმძღვანელობს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლით და ანაწილებს მტკიცების ტვირთს მხარეთა შორის (თუ მატერიალური სამართლის ნორმა, იურიდიული კონსტრუქციიდან გამომდინარე, განსხვავებულად არ არეგულირებს მტკიცების სტანდარტს).

1.4. განსახილველ შემთხვევაში, საკასაციო სასამართლო მიიჩნევს, რომ საქმეში წარმოდგენილი სარჩელი ფორმალურად საკმარისად არ არის გამართული, მისი შესწავლით არ დგინდება კონკრეტულად რა საფუძვლით აყენებს მოთხოვნას მოსარჩელე, ამასთანავე, ვინაიდან საკასაციო სასამართლო არ წარმოადგენს ფაქტების დამდგენ ინსტანციას (სსსკ-ის 407.1 მუხლი), იგი მოკლებულია შესაძლებლობას, მიიღოს მხარის განმარტებები და თავად შეაფასოს მათი საფუძვლიანობა, თუმცა წინამდებარე განჩინებისათვის მნიშვნელობის მქონეა ის გარემოება, რომ მხარე სახელშეკრულებო ურთიერთობიდან გამომდინარე მოთხოვნას არ აყენებს, არამედ, თავად სარჩელის შინაარსიდან იკვეთება, რომ უფლების აღდგენას ის კანონისმიერ ვალდებულებით ურთიერთობას უკავშირებს, რამდენადაც მისი მამკვიდრებლის ნების არსებობას ხდის სადავოდ.

1.5. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ სახელშეკრულებო ვალდებულებიდან გამომდინარე შესრულების მოთხოვნა შეიძლება მხოლოდ მაშინ იყოს სახეზე, თუ მხარე ხელშეკრულების დადებას, გამოვლენილ ნებას არ შეეცდილება. მოცემულ შემთხვევაში, უდავოა, რომ მოსარჩელე უარყოფს ხელშეკრულების არსებობას, რაც სავსებით გამორიცხავს მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმად სამოქალაქო კოდექსის

477-ე მუხლის მე-2 ნაწილის გამოყენებას, უფრო მეტიც, სააპელაციო პალატამ, მართალია, დადასტურებულად მიიჩნია, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ გამოთხოვილ იქნა ო.მ-----ის კუთვნილი აქციების გასხვისების ხელშეკრულების დედანი, თუმცა ამგვარი დოკუმენტის დედანი საქმეში არ არის წარმოდგენილი, საკასაციო სასამართლოს სხდომაზე მიცემული ახსნა-განმარტებებით მხარეებმა დაადასტურეს, რომ სასამართლოს სადავო ხელშეკრულების დედანი არ გადასცემია, ხოლო გასაჩივრებული განჩინება არ შეიცავს დასაბუთებას, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 135-ე მუხლის შესაბამისად, მიენიჭა თუ არა დოკუმენტების ასლებს მტკიცებულებითი მნიშვნელობა. ამ მხრივ უნდა განიმარტოს, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის დისპოზიციიდან გამომდინარე, უარყოფის მტკიცება არ შეიძლება, დაეკისროს მხარეს, რომელიც ფაქტის ან მოვლენის არარსებობაზე აპელირებს, არამედ, ამ ფაქტისა თუ მოვლენის არსებობის მტკიცების ტვირთი აწევს მას, ვის სასარგებლოდაც მეტყველებს შედავებული ფაქტობრივი გარემოება. ამ მსჯელობიდან გამომდინარე, ხელშეკრულების დადების მტკიცების ტვირთი ეკისრება არა მოსარჩელეს, არამედ _ მოპასუხე მხარეს.

1.6. საკასაციო სასამართლო მიუბრუნდება მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმის მოძიების საკითხს და მიიჩნევს, რომ იმის მიხედვით, თუ რა შემავსებელ ფაქტობრივ გარემოებებს მიუთითებს მხარე, სასარჩელო მოთხოვნის საფუძვლიანობა სამოქალაქო კოდექსის 992-ე, 998-ე და 408.1 მუხლების შესაბამისად უნდა გადაწყდეს. მხედველობაშია მისაღები მოსარჩელის ის განმარტებაც, რომლის თანახმადაც ო.მ-----ის მიერ აქციების გასხვისების თაობაზე ნების გამოვლენის ფაქტი საქმის მასალებით არ დგინდება. ამ განმარტების გათვალისწინებით დამატებით უნდა შეამოწმოს სამოქალაქო კოდექსის 976.1 (ა) და 979.1 მუხლების წინაპირობები.

1.6.1. დელიქტური ვალდებულებიდან გამომდინარე მოთხოვნის შემთხვევაში, უნდა ირკვეოდეს მოპასუხეთა მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედება, მოსარჩელის ქონებრივი დანაკლისი და ამ ორ წინაპირობას შორის მიზეზობრივი კავშირის არსებობა, ამასთანავე, დელიქტური პასუხისმგებლობის სოლიდარულად დაკისრებისათვის მნიშვნელობა არ აქვს თითოეული პირის ბრალის ხარისხს. ამ მხრივ შესაფასებელია მოსარჩელის მითითება აქციათა გადაცემის თაობაზე გამსხვისებლის ნების არარსებობის, ასევე, აქციათა გადაფორმებაში მესამე მოპასუხის (რეგისტრატორის, თამახმად სკ-ის 396-ე მუხლისა) ხელშეწყობის თაობაზე, რაც ფორმალურად შეიძლება, ქმნიდეს მოპასუხეთა სოლიდარულ ვალდებულებას ზიანის ანაზღაურებაზე;

1.6.2. რაც შეეხება შესრულების კონდიციას, ასეთ შემთხვევაში უპირობოდ უნდა დგინდებოდეს მოპასუხისათვის (ვითომ კრედიტორისათვის) მოსარჩელის მიერ რაიმეს გადაცემა ვალდებულების ფარგლებში, მატერიალურ სიკეთეთა გადანაცვლების უსაფუძვლობა და ამით ვითომ კრედიტორის გამდიდრება. განსახილველ შემთხვევაში, სადავო არ არის ის გარემოება, რომ მოსარჩელის მამკვიდრებელი მოპასუხე ბანკში მნიშვნელოვანი წილის მფლობელ აქციონერს წარმოადგენდა (სადავო პერიოდში მოქმედი რედაქციის „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის (შემდგომში – სპეციალური კანონი) პირველი მუხლი: „მნიშვნელოვანი წილი“ – კომერციული ბანკის განცხადებული თუ განადგურებული საწესდებო კაპიტალის 10-პროცენტისა და 10-ზე მეტპროცენტისა წილი, რომელსაც პირი ფლობს საწესდებო კაპიტალში პირდაპირი ან არაპირდაპირი მონაწილეობით) და ქვემდგომმა სასამართლოებმა საქმეში არსებული დოკუმენტების ასლების საფუძველზე დაადგინეს კომერციული ბანკის საწესდებო კაპიტალის მნიშვნელოვანი წილის გასხვისების კანონისმიერი პროცედურების დაცვა (ეროვნული ბანკის წინასწარი თანხმობა), თუმცა, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ სააპელაციო პალატა დოკუმენტების ნამდვილობას გამორიცხავს მათი დედნების არარსებობის გამო, სასამართლომ უნდა შეამოწმოს ხელშეკრულების არსებით პირობებზე მხარეთა შეთანხმება (გარიგების საგანი), რადგანაც სპეციალური კანონის მე-10 მუხლის მე-4 პუნქტი აქციათა გასხვისების იურიდიულ ძალმოსილებას უკავშირებს მნიშვნელოვანი წილის გასხვისებას, კერძოდ, ნორმის პირველი წინადადების თანახმად, წინასწარი თანხმობის გარეშე არ შეიძლება მნიშვნელოვანი წილის შეძენა და გასხვისება, ანუ გარიგების საგანი, როგორც შემძენის, ისე – გამსხვისებლისათვის უნდა იყოს კომერციული ბანკის საწესდებო კაპიტალის არანაკლებ 10%-ისა. სადავო განკარგვის შედეგად, მართალია, ო.მ-----ემ ჯამში მნიშვნელოვანი წილი გაასხვისა, თუმცა ეს განკარგვა განხორციელებულია სამი დამოუკიდებელი სუბიექტის მიმართ და არც ერთი გარიგების საგანს არ წარმოადგენდა მნიშვნელოვანი წილი. მიუხედავად ხსენებულისა, როგორც ზემოთ არაერთხელ ითქვა, გარიგების ნამდვილობისათვის უნდა დადგინდეს ო.მ-----ის ნამდვილი ნების არსებობა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, სახეზე იქნება შესრულების კონდიციის პირველი და მეორე ელემენტი (გარიგების არარსებობა; ქონებრივი მიმოქცევა). ამ მხრივ უნდა აღინიშნოს, რომ აქციაზე ან სამეწარმეო საზოგადოებაში წილზე უფლება კონვენციური სამართლის თანახმად, საკუთრების უფლებას წარმოადგენს (*Bramelid and Malmström v. Sweden* (განაცხადის No 8588/79, 8589/79; 1982)) და მისი სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე სხვა პირისათვის გადაცემა ამ პირის გამდიდრებად უნდა შეფასდეს, რაც შესაბამის

ქონებრივ დანაკლისს წარმოშობს უსაფუძვლო გამდიდრების კრედიტორისათვის. ამასთანავე, აღსანიშნავია ის უდავო ფაქტი, რომ აქციებზე უფლება შეიძინეს პირველმა და მეორე მოპასუხემ, რაც შეეხება მესამე მოპასუხეს, მიუხედავად იმისა, მოსარჩელე მისი ქმედების მართლზომიერებას დაადასტურებს თუ არა, პასუხისმგებლობის დაკისრებისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს იმას, ამ ტრანზაქციათა შედეგად გამდიდრდა თუ არა ბანკი.

1.7. საკასაციო პალატა, ქვემდგომი სასამართლოების მხრიდან შესაბამისი ფაქტობრივი გარემოებების დაუდგენლობის გამო, ყოველგვარი შეფასების გარეშე ტოვებს მოთხოვნის ოდენობის საკითხს. მიუხედავად იმისა, თუ რომელი სამართლებრივი გზით შემოწმდება სარჩელის წარმატებულობა, თანხის ოდენობის დარღვეულ უფლებასთან თანაფარდობის მტკიცების ტვირთი ეკისრება მოსარჩელეს, ამასთანავე, მიუღებელი დივიდენდის სასამართლო წესით დაკისრებასთან დაკავშირებით სარჩელის ფორმალური საფუძვლიანობის შემოწმებისას გასათვალისწინებელია დამკვიდრებული სასამართლო პრაქტიკა (**პრაქტიკის თვალსაზრისით იხ. სუსგ-ები: №ას-1141-2018, 30 ნოემბერი, 2018 წელი; №ას-75-408-09, 2 ივლისი, 2009 წ; №ას-863-813-2015, 17 დეკემბერი, 2015 წელი**), ხოლო, ამგვარი მოთხოვნა ექცევა თუ არა პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის ფარგლებში (სკ-ის 412-ე ან 979.1 მუხლები), მტკიცებულებათა კვლევის შედეგად უნდა გადაწყდეს, მით უფრო იმ პირობებში, როდესაც საქმის მომზადების ეტაპზე მოპასუხეთა მხრიდან შედავებულია მოცულობა.

1.8. მოპასუხეთა მიერ მოთხოვნის გამომრიცხველი შედავების (აქციათა განკარგვის ნამდვილობა, მოთხოვნის ოდენობის დასაბუთება, სათანადო მხარის საკითხი) წარდგენის გარდა, პალატა ყურადღებას გაამახვილებს შესაგებლებში გამოთქმულ იმ არსებით პრეტენზიაზე, რომელიც სარჩელის წარმატებას აფერხებს, კერძოდ, მოპასუხეები დავობენ, რომ მოთხოვნა ხანდაზმულია, რაც გაიზიარა სააპელაციო სასამართლომაც და სამოქალაქო კოდექსის 144-ე მუხლის შესაბამისად, უარი განაცხადა სარჩელის დაკმაყოფილებაზე. მოცემულ დასკვნას სააპელაციო პალატამ საფუძვლად დაუდო ის გარემოება, რომ მოთხოვნა ნასყიდობის საზღაურის გადახდას შეეხებოდა და მასზე სამოქალაქო კოდექსის 129-ე მუხლით გათვალისწინებული სახელშეკრულებო მოთხოვნის 3-წლიანი ვადა ვრცელდებოდა, რომლის დასაწყისიც, სამოქალაქო კოდექსის 130-ე მუხლის შესაბამისად, ნასყიდობის ხელშეკრულების დადებას დაუკავშირა. საკასაციო პალატა უარყოფს ამ დასკვნას და მიიჩნევს, რომ მოპასუხეთა ხსენებული შედავების საფუძვლიანობა შემდეგნაირად უნდა შემოწმდეს: თუკი სასამართლო მივა დასკვნამდე, რომ სახეზეა

დელიქტიდან ნაწარმოები მოთხოვნა, მან სპეციალური ნორმით – სამოქალაქო კოდექსის 1008-ე მუხლით უნდა იხელმძღვანელოს, რომლის თანახმადაც დელიქტით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების ხანდაზმულობის ვადა არის სამი წელი იმ მომენტიდან, როცა დაზარალებულმა შეიტყო ზიანის ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ. ამ შემთხვევაში, ყურადღება უნდა გამახვილდეს მოთხოვნის წარმოშობის მომენტზე – ზიანის ფაქტის ან ვალდებული პირის მოსარჩელის მიერ შეტყობაზე, ხოლო, თუკი სახეზე იქნება კონდიქციური ნორმების წინაპირობები, მასზე ამავე კოდექსის 128-ე მუხლის მე-3 ნაწილით განსაზღვრული ხანდაზმულობის საერთო 10-წლიანი ვადა უნდა გავრცელდეს, რომლის დენაც, 130-ე მუხლით დადგენილი წესით გამოითვლება.

2. საქმის იმავე სასამართლოსათვის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების პროცესუალურ-სამართლებრივი დასაბუთება:

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლო სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლის „ე“¹ ქვეპუნქტის შესაბამისად, აუქმებს გასაჩივრებულ განჩინებას და ამავე კოდექსის 412-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე (საკასაციო სასამართლო აუქმებს გადაწყვეტილებას და საქმეს ხელახლა განსახილველად აბრუნებს სააპელაციო სასამართლოში, თუ არსებობს ამ კოდექსის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული საფუძვლები, გარდა აღნიშნული მუხლის „გ“ და „ე“ ქვეპუნქტებისა), საქმეს ხელახლა განსახილველად უბრუნებს იმავე სასამართლოს, რომელმაც, უნდა შეამოწმოს სარჩელის გამართულობის საკითხი, განსაზღვროს მოთხოვნის განმაპირობებელი საფუძვლები და საქმეში არსებული მტკიცებულებების ყოველმხრივი კვლევის შედეგად გადაწყვიტოს უფლების ბედი.

3. პროცესის ხარჯები:

ვინაიდან საკასაციო სასამართლოს წინამდებარე განჩინებით საქმის წარმოება არ დასრულებულა, პალატა მიიჩნევს, რომ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-ე მუხლის მე-4 ნაწილის შესაბამისად (თუ სააპელაციო ან საკასაციო სასამართლო დააბრუნებს საქმეს ხელახლა განსახილველად, მთელი სასამართლო ხარჯები, რაც გაწეულია ამ საქმის განხილვასთან დაკავშირებით, სარჩელის აღძვრიდან დაწყებული, უნდა შეჯამდეს და შემდეგ განაწილდეს მხარეთა შორის ამ მუხლის მიხედვით), ხარჯების საკითხი უნდა გადაწყდეს შემაჯამებელი გადაწყვეტილების მიღებისას.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი:

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-ე, 412-ე მუხლებით და

და ა დ გ ი ნ ა:

1. მ----- მ-----ის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს.
2. გაუქმდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 11 იანვრის განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდეს იმავე სასამართლოს.
3. საკასაციო სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

ბ. ალავიძე

მოსამართლეები:

ე. გასიტაშვილი

პ. ქათამაძე